

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΑΓΟΡᾳ ΑΘΗΝΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ

Ἡ πυρποληθεῖσα ἀγορά, ἥς τὸν χώρον ἀνασκάπτει νῦν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, ἦτο, ὡς γνωστόν, ἐντὸς τοῦ κοινῶς παρ' ἀρχαιολόγοις καλούμενου « τετραγώνου τοῦ Ἀδριανοῦ ». Ἡ γενικὴ αὕτη ὀνομασία ἐδόθη εἰς τὸ παμμέγεθες κτίσμα, ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του ἐφαίνετο ὄν τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ ἀπίθανον δὲν ἦτο νὰ εἶναι ἐν ἐξ ἐκείνων τῶν πολλῶν ἐν Ἀθήναις κτισμάτων τοῦ Ἀδριανοῦ, τὰ ὁποῖα εἶδε ποτε ὁ Πausanias, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐν τῇ περιηγήσει του ὡς ἐν παρόδῳ καὶ ἄνευ ὀρισμοῦ θέσεως τ' ἀναφέρει. Τινὲς δὲ ὅμως ἀρχαιολόγοι ὠνόμασαν αὐτὸ γυμνάσιον τοῦ Ἀδριανοῦ, λαβόντες τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Πausanίου, ὅχι ἴσως ἀπεικόντως (1).

Τί μέχρι τοῦδε ἔδειξεν ἡ σκαπάνη, δὲν ἐπιχειροῦμεν σήμερον νὰ εἰπώμεν λεπτομερῶς. Ἐλπὶς εἶναι ἐν οὐ μακρῷ ἴσως χρόνῳ νὰ γνωσθῇ καὶ ταύτης τῆς οἰκοδομῆς τὸ ἀληθὲς ὄνομα, καθὼς πρὸ ἐτῶν τινῶν πόνῳ καὶ δαπάνῃ τῆς Ἐταιρείας ἐγνώσθη ἡ Ἀττάλου στοὰ καὶ ἄλλα ἐνταυθὰ τε καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος κτίσματα· διότι ἤδη ἤρξατο ἀναφαινόμενος ὁ ἐσωτερικὸς τῆς οἰκοδομῆς σκελετός, παρουσιάζων τὰ « ἐδάφη τῆς κατασκευῆς » στοᾶς τινος, περιθεούσης ἔσωθεν τὴν ἀρκτικήν καὶ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ τετραγώνου, οὗ οἱ ἐκ μεγάλων παυρίων λίθων συγκείμενοι ὑψηλοὶ τοῖχοι ἐβεβαιώθη νῦν, ὅτι ἦσαν ποτε ἐπικεκαλυμμένοι ἔσωθεν μαρμαρίναις πλαξί. Ἔτι δὲ ἐφάνη καὶ καλὸν ψηφιδόστρωτον ἔδαφος μεγάλης ἐκτάσεως περὶ τὸ μαρμαρίνον ἐκεῖνον ὄρθον κτίσμα, ἐφ' οὗ καὶ

(1) Ἴδου τὸ χωρίον (Ἀττικ. 18, 9) : « Ἀδριανὸς δὲ κατεσκευάσατο μὲν καὶ ἄλλα Ἀθηναίους, ναὸν Ἡρας καὶ Διὸς πανελληνίου καὶ θεοῖς τοῖς πᾶσιν ἱερὸν κοινόν· τὰ δὲ ἐπιφανέστατα, ἑκατὸν εἰκοσι κίονες Φρυγίου λίθου· πεπονήθητι δὲ καὶ ταῖς στοαῖς κατὰ τὰ αὐτὰ οἱ τοῖχοι, καὶ οἰκήματα ἐνταυθὰ ἐστὶν ὄρθῳ τε ἐπιχρῶσι καὶ ἀλαβάστρῳ λίθῳ, πρὸς δὲ ἀγάλμασι κεκοσμημένα καὶ γραφαῖς· κατὰκειται δὲ εἰς αὐτὰ βιβλία· καὶ γυμνάσιον ἐστὶν ἐπάνωθεν Ἀδριανοῦ· κίονες δὲ καὶ ἐνταυθὰ ἑκατὸν λιθοτομίας τῆς Λιβύου ». Τὸ χωρίον τοῦτο ἴσως εἶναι καὶ διεφθαρμένον.

περὶ ὃ ἦσαν ἕως πρὸ μικροῦ τὰ ἐρείπια τῆς γνωστῆς « Μεγάλῃς Παναγίας » τὰ νῦν καθαιρούμενα.

Εἰς τὰ βραχέα ταῦτα περὶ τῆς οἰκοδομῆς προσθέτομεν, ὅτι καὶ γλυπτικῆς ἐν λίθῳ ἔργα σποράδην εὑρέθησαν ἱκανά, ἀλλὰ πάνυ κεκολοβωμένα, καὶ ἐπιγραφαὶ δὲ ὄχι ὀλίγαι, περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ὁ λόγος.

Τούτων αἱ μὲν πλείοτεροι, οὔσαι ἐπιτύμβιοι, μαρτυροῦσιν, ὅτι μετηνέχθησαν πάλαι ποτὲ ἐνταυθὰ ἐκ τῶν περὶ τὴν ἀρχαίαν πόλιν ταφείων ὡς ὕλη ἀπλῶς οἰκοδομικῆ νεωτέρων οἰκήσεων (2). Ἄλλ' ἐφάνησαν καὶ τινες ἄλλοιαι, περὶ ὧν δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἂν δὲν ἀνήκουσιν ἀνέκαθεν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀνασκαπτόμενον τόπον, ὅμως καὶ ὄχι πολὺ μακρόθεν ἴσως μετηνέχθησαν. Εἶναι δ' αὐταὶ διαφόρου ὕλης.

Καὶ πρῶτον ἐκδίδομεν σήμερον τιμητικὰς τινὰς εἶτε ἀναθηματικὰς, προσημεϊούντες, ὅτι οὐδεμία αὐτῶν εὑρέθη κατὰ χώραν τὴν οἰκίαν ἰδρυμένην, ἀλλὰ

(2) Πᾶσα σκαφὴ ἐν Ἀθήναις φέρει εἰς φῶς καὶ λίθους ἐπιτυμβίους. Πειθόμεθα δὲ ἡμεῖς, ὅτι ἐπὶ χλιετηρίδα καὶ πλέον κατὰ τοὺς δυστυχεῖς χρόνους τῆς Βυζαντινῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ὕστερον Φραγκικῆς καὶ Τουρκικῆς δουλείας οὐδεμία ἐν Ἀττικῇ ἐγένετο λατόμησις ἀπὸ τῶν θεοκτιστῶν ὄρεων πρὸς οἰκοδομὰς ἰδιωτικῆς ἢ δημοσίας, ἀλλὰ πᾶν ὄλικόν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐνδόξων ἐρειπίων ἐλαμβάνετο. Τοῦτο δὲ καὶ νῦν ἔτι γίνεται ἐν πλείστοις τόποις τῆς Ἑλλάδος, ἕνεκα βλακυστικῶν τῶν καθεστηκυῶν ἀρχῶν. Ἐν δὲ Ἀττικῇ καὶ μάλιστα περὶ τὰς Ἀθήνας ἡ ἀπὸ πεντηκονταετίας εἰς ἔθνος πάλιν ἐλθοῦσα λατόμησις πετροδῶν ὄρεων δὲν περιωρίσθη, ὡς ἔπρεπεν, εἰς τὰ μεγάλα ὄρη τὰ μακρὰν τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἐξετάθη παρανόμως καὶ εἰς τὰ πολλαχῶς λελαξευμένα ἢ ἐπιγεγραμμένα ἀρχαῖοθεν σεβάσματα ὑψώματα τῆς Πυκνός, τοῦ Ἀρείου πάγου, τοῦ Μουσειῶ καὶ ἄλλων μερῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ἄπιστον εἶπεν, δικαίωμα ἰδιοκτησίας προσβάλλουσι πλεονέκται τινὲς ἰδιώται, ἐνῶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας οὐδὲν τοιοῦτο ν' ἀποκτηθῆ ἦτο δυνατόν, ὅτε κοινὸν ἀξίωμα ἦτο τὸ αὐτοῦ δὲν πατεῖ βῶδι, (διὰ ὄργωμα δηλαδὴ) ὁ τόπος δημοσίος», καθὼς μᾶς ἐπληροφόρησε φίλος Ἀθηναῖος· καὶ ὅμως τὰ δικαστήρια νῦν ἀξιοῦσι προσοχῆς τὰς τοιαύτας σκοτίους τῶν ἰδιωτῶν ἀντιποιήσεις ἐπὶ βλάβῃ μεγάλῃ τῆς ἱστορικῆς τοπογραφίας, ἥς τὰ ἴχνη καὶ τὰ τεκμήρια ὁσμήραι ἐλαττοῦνται ὑπὸ τῶν λατόμων ἢ ὅλως καταστρέφονται ἐν ὄψει τῶν ἀρχῶν· ὁ δὲ νόμος ὁ ἀρχαιολογικὸς τοῦ 1834, ὁ τοῦτο ἤρτης ἀπαγορεύων, καὶ αἱ κραγαὶ οὐ μόνον τῶν ἐνταυθὰ ὀλίγων φιλαρχαίων, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, μένουσιν ἀνίσχυροι. Ἔως πότε ταῦτα;